

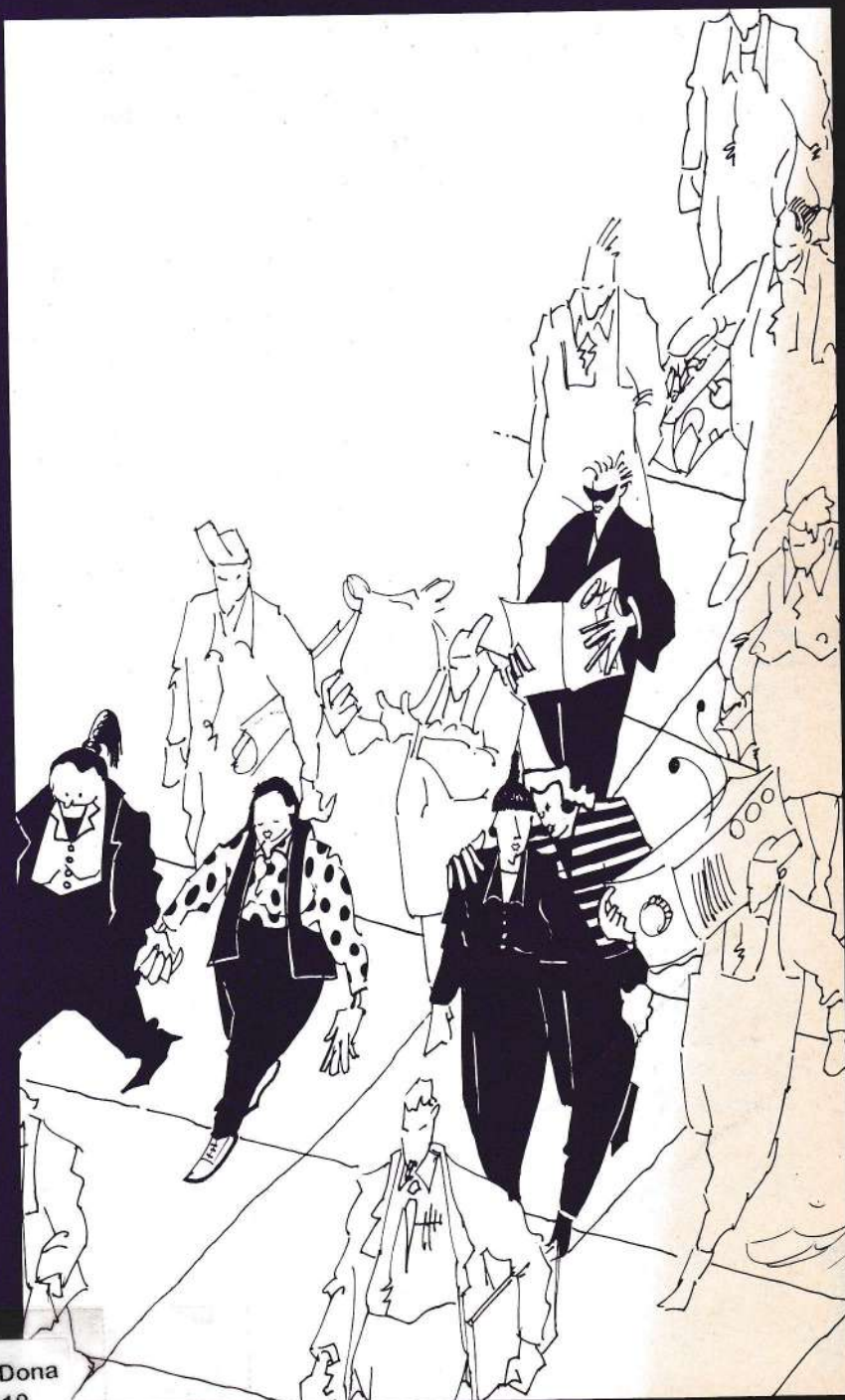
Ca La Dona

Núm. 7 - JUNY 1990

100 PTES.

28 JUNY

ALLIBERAMENT
LESBIÀ i GAI

Ca La Dona
04810

EDITORIAL

28 de juny

Un any més, el 28 de juny, celebrem el dia internacional per l'alliberament lesbià i gai. És un dia important, però no l'únic. Sortirem al carrer per manifestar i reivindicar, ja no tan sols la nostra existència, sinó el nostre rebuig d'un ordre social que sota la premissa de falsa tolerància, pretén fer-nos creure que aquesta és la millor de les situacions possibles.

"S'alçaran unes veus tot cridant 'LLIBERTAT SEXUAL, DRET AL PROPI COS'... I una vegada més tornarem a sortir al carrer i, amb força, els hi recordarem que SÓM AIXÍ I ENS AGRADA, que volem tenir els mateixos drets que qualsevol persona i no sentir-nos discriminades per la nostra opció sexual.

Recordarem una vegada més que en la història, des que hom recorda, sempre hem existit, que per més que intentin imposar la norma heterosexual, sempre sortiran veus més o menys fortes que es rebel·laran a la norma imposada.

Els hi recordarem que dia a dia reafirmem la nostra existència i que per molt que es neguin a deixar-nos ser el que nosaltres desitgem, només aconseguiran que tornem a sortir al carrer i cridem, cada any més fort, cada dia amb més ràbia, Sí, Sí, Sí, SÓM AIXÍ.

Les lesbianes i els gais hem de trencar el silenci, sortir a la llum, sense pors, exigint el dret a manifestar el nostre desig sense cap tipus d'impediments. Cal que constatem la doble moral que han intentat imposar-nos. Cal que contestem tota mena d'agressió, ja sigui física, verbal, social o legal.

Cal continuar lluitant totes i tots, cal que aquest anys com els anteriors també sortim al carrer a cridar amb força, per això us recordem que ja s'acosta el 28 de juny, un dia important, però no l'únic necessari.

Grup de lesbianes feministes de Barcelona

ACTES

Dissabte, 16 de juny.

A les 9 del vespre.

Al Casinet d'Hostafrancs.
Festa.

Dimarts, 26 de juny:

al Palau de la Virreina.
Rambla Sant Josep, 105
Metro Liceu.

a les 8 del vespre:
Taula rodona.

Dilluns, 25 de juny,

Centre Cívic de Torre Llobeta
C/ Sta. Fe, s/n. Barcelona.
Metro Maragall

a les 7.30 de la tarda

Xerrada-col·loqui:

"Sexualitat i qualitat de vida"

A les 9 del vespre

Píscolabis i teatre:

"Aqua Dermis"

a càrrec del grup Gàbia de Bruixes

Organitzen:

Comissió de Lesbianes de l'Eix
Violeta
Joves per l'Alliberament Gai
(JAG)

Dimecres, 27 de juny.

al Palau de la Virreina.

a les 8 del vespre:

La vida en un clip:

Juguen les lesbianes a fer de Humphrey

Bogart i de Laurent Bacal?

Els papers dins la relació lèsbica:

un tòpic o una realitat?

Dijous, 28 de juny:

a les 8 del vespre. A la plaça
Universitat.
Manifestació.

a les 11 de la nit

Festa.

(Ja us direm el lloc)

Organitza Grup de lesbianes
feministes de Barcelona

NOTA:

Aquest cop les perpetradores del butlletí hem decidit abdicar —de forma provisional i per problemes de consciència— i declarar-nos absolutament irresponsables de les opinions vessades als fulls que teniu a les mans.

Ca la Dona

Gran Via, 549, 4t. 1a

08011 Barcelona

Telèfon: 323 33 07

Horari: de dilluns a divendres
de 18 a 21

D.L.: B-22.331/89

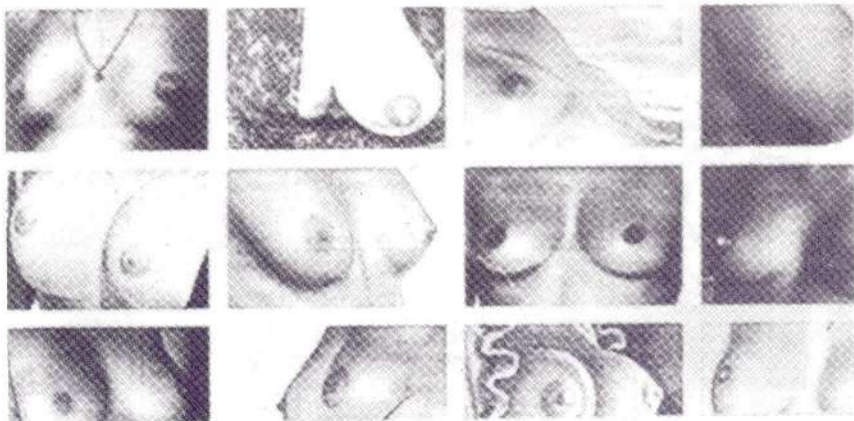
Pits o pots?

Un cop les dones prenem la decisió de ser mares i la gent que ens envolta ho sap, s'inicia un procés de vivències personals. Ens trobem amb una nova situació fisiològica, amb fort component psicològic de responsabilitat, que es reforça paral·lelament amb una pressió social importantíssima sobre quina ha de ser la nostra actitud davant la vida. Es multipliquen els consells i recomanacions per part de tothom sobre què és millor per tenir cura del nostre cos i com tractar la criatura un cop nascuda.

La societat en el seu conjunt es defineix: no fumeu, no begueu, vigileu els viatges, mengeu bé... En definitiva, la dona embarassada té el dubte de si podrà continuar vivint com a persona o si la seva vida deixa de ser seva i ja no pot decidir, ans al contrari ha de pensar únicament en aquest nen o nena que ha engendrat.

Aquestes pressions no sempre han tingut la mateixa direcció. En altres moments, anys enrera, que era necessària mà d'obra i per tant va haver-hi una incorporació important de la dona al treball, les indicacions eren per convèncer les dones de la bonança dels productes alimentaris que no significaven un lligam de la mare. Així la seva incorporació a la feina s'accelerava. En aquests moments corren temps de crisi econòmica, sobra mà d'obra i tenim al damunt reconversions i expedients que volen tornar a recloure les dones a la llar. Llavors la pressió social per augmentar la taxa de natalitat la lliguen amb la importància psico-afectiva, alimentària i de salut que té que les mares donin el pit enfront de donar el biberó.

Pensem que hi ha diverses pressions socials sobre les mares: professionals sanitaris que únicament citen els avantatges nutritius i afectius de donar el pit, entorn social que sap molt bé la lliçó i s'encarrega de recitar-la, àvies que plantegen el tema com una obligació lligada a la decisió de ser mare, companyes properes a nosaltres que argumenten que cal viure de forma plaent el fet de donar el pit sense

considerar que també es pot viure com una experiència desagradable, dolorosa i angoixant.

A partir d'aquí ens agradaria comentar alguns punts:

1. Actualment els avenços haguts en l'estudi dels components nutritius dels aliments permeten que sigui possible l'elecció entre ambdues formes d'alimentar un nadó. Les característiques, en termes de composició dels nutrients (aminoàcids, lípids, vitamines...), de la llet materna o de la llet artificial són similars.

2. La llet artificial front a la materna, dona la possibilitat de conèixer millor la quantitat ingerida pel nadó, donat que som nosaltres qui la medim i en sabem el volum.

3. Els avantatges higiènics del pit front a les llets preparades són si més no qüestionables, depèn moltíssim de l'entorn socio-econòmic en què visquin les dones, de si tenen o no aigua potable, si és un ambient amb poca higiene que dificulti la neteja dels biberons etc. I no està de més considerar la transmissió de toxines de la mare mitjançant la llet al nadó, així com fàrmacs que el poden perjudicar i que la mare pot pendre sense ser-ne conscient.

4. El fet que la llet materna dona immunitat, és a dir, que aporta defenses contra infeccions, és cert, però cal recordar que la mare ja li ha transmès anticossos a la criatura abans de néixer i que li duraran aproximadament sis mesos, i a partir d'aquesta edat ja els podrà fabricar ella soleta.

5. La lactància materna obliga que sigui la dona l'única que pot alimentar la criatura, això comporta que cada 3-4 hores ho ha de fer. Per algunes dones això és agradable, ho disfruten i ho volen fer,

repartint altres tasques, però per d'altres és font d'angoixes, o simplement no els agrada i no ho volen fer.

En la nostra opinió, les dones no es troben normalment enfront d'una discussió sobre els arguments a favor i en contra de donar el pit o de donar el biberó i així elles poder decidir en conseqüència. L'experiència de moltes dones avui dia és molt condicionada. Quan van al ginecòleg aquest ja ni els pregunta si donaran el pit o no, dona com un fet que la llet materna és millor per al nadó i que totes les mares volen el millor per al seu fill. Això és un condicionament que arriba a tocar fibres profundes, es creuen els cables "quin mal li estic fent a la meua criatura que no li vull/puc donar el pit", "quina mena d'egoisme que només em fa pensar en mi"... o bé tenir la necessitat/obligació de defensar davant de visites, família, sanitaris... el fet que tu hagis decidit donar el biberó.

Cada dona, tant davant del seu embaràs com davant de la forma d'alimentar el nou nat, ha de pensar que li suposa fer una cosa o altra. Cal deixar de forçar decisions, creant males consciències, sobretot si tenim present que la bonança de la llet materna enfront al biberó no n'és tal.

Val la pena que una decisió individual i plaent, com pot ser donar el pit, no la convertim en una ensenya per a totes les dones, sobretot si veiem que això coincideix moltíssim amb la pressió social exercida tant a nivell publicitari com de sanitat i per gent que mai no ha destacat en la defensa de les condicions de vida de les dones.

Comissió Dona i Salut

Discriminació laboral?

No, gràcies

L'any passat per aquestes mateixes dates us donàrem una bona notícia. Les dones de Jaegger, després d'un llarg i dur conflicte, havien guanyat. L'empresa havia d'equiparar el sou de les treballadores al dels homes i acabar així amb la discriminació salarial.

Enguany la notícia encara no és un triomf, però dóna força ànims. Arran de l'experiència de Jaegger, les dones d'altres empreses de Barcelona, que fa temps que reclamen sense èxit la igualtat salarial als convenis, han començat a portar les empreses als tribunals.

Puig SA

Les dones de Puig han denunciat aquesta empresa de perfums per discriminació salarial. En aquest cas, una discriminació oculta darrera una especial valoració dels llocs de treball i dels complements corresponents.

Les dones, pel fet de ser-ho, entren obligatòriament en unes categories diferents (oficials de 1a o 2a) que els homes (professionals de 1a o 2a). El sou base és el mateix, però els complements són diferents. Així, l'últim home contractat a l'empresa, ocupant la categoria més baixa, cobra aproximadament 20.000 pessetes brutes mensuals més que qualsevol de les treballadores.

Diferents categories

La direcció de l'empresa es fonamenta en l'existència de diferents categories per dir que no hi ha discriminació per raó de sexe, que dones i homes realitzen diferents feines i per això cobren diferent. La trampa és evident. L'empresa assigna categories diferents segons el sexe. I això és fàcil de comprovar: totes les dones són oficials i tots els homes, professionals. Però, a més, aquestes categories ni responen sempre a diferències reals dins de la cadena de producció, ni justifiquen en cap cas la diferència del complement.

Per això, animades per l'experiència de Jaegger, decidiren portar el cas als tribunals. Ja feia anys que intentaven eliminar la discriminació a través del conveni, però l'empresa no cedia. Al juny de l'any passat, el comitè presenta sol·licitud de conflicte col·lectiu davant la Inspecció de Treball de la Generalitat. Aquesta fallà a favor de les treballadores, considerant provada la discriminació salarial.

La sentència

El 30 d'abril de 1990, el Jutjat número 3 de Barcelona, on l'empresa havia recorregut, falla en contra de les treballadores. La resolució deixa de banda l'informe presentat per la Inspecció de Treball de la Generalitat i es fonamenta en un informe pericial encarregat per la pròpia Puig.

L'argumentació de la sentència no deixa de ser curiosa. El jutge considera provada l'existència de diferències salarials entre dones i homes. Però les relacions amb el diferent valor dels treballs que desenvolupen. També acredita que no hi ha cap impediment físic perquè les dones ocupin els llocs més valorats i que la distribució del treball existent respon a un "criteri d'empresa". Però, a partir d'aquí, considera més important garantir la llibertat de l'empresari per "contractar les persones que li convingui, per les raons que li convingui" i "a retribuir com li convingui", dins els límits legals, que el principi d'igualtat, que hauria de protegir les treballadores contra la discriminació. Explicita també que aquesta llibertat o autònoma voluntat de l'empresari ha de ser defensada fins i tot en el cas de ser utilitzada per a l'actuació de criteris que siguin tinguts com a retrògrads pel conjunt social. La sentència s'ha recorregut davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya. I es recorrerà, si cal, davant del Tribunal Constitucional.

L'ambient a la fàbrica és mogut. Les dones estan animades. Els

homes no expressen oposició, però tampoc gran entusiasme. Es mantenen al marge del procés. Com que encara els moviments no han posat a prova el grau de solidaritat, el comitè no sap calcular quina serà la resposta. Els integrants masculins del comitè (6 de 10 que interposaren la denúncia) tenen clar que la lluita també és seva.

Starlux

La situació s'assembla a la de la Puig. L'empresa distribueix les dones i els homes en categories diferents i assigna diferent sou base i diferent complement a cada categoria. D'aquesta manera pot negar, a nivell formal, que la discriminació s'estableix per raó de sexe.

Igual que a la Puig, la discriminació no ofereix dubtes. L'ordenança laboral estableix dues categories dins de les empreses del ram d'alimentació: envasat i producció. Però no diu enlloc que aquestes dues categories estiguin relacionades amb el sexe. En realitat, però, les dones entren a la categoria d'envasat i els homes a la de producció.

Les diferències de sou són de l'ordre de les 280.000 o 300.000 pessetes brutes anuals. La categoria més baixa possible de producció (és a dir, masculina) rep un sou major que la més alta d'envasat (femenina).

Feia molt de temps que reclamen l'equiparació salarial en cada conveni. Al juny de 1989 decidiren interposar denúncia a Inspecció de Treball de la Generalitat. Mentre, en la plataforma del conveni demanaven l'equiparació al 100%. Després d'una vaga de 5 dies aconseguiren, a més dels altres punts de la plataforma, un augment d'un 10% per a les dones. Allò més interessant d'aquest procés ha estat que la reivindicació de l'equiparació salarial ha començat a fer-se evident per a tota la plantilla. Cada vegada són més les treballadores i treballadors que consideren que s'ha d'acabar amb la discriminació de sous per sexe. L'empresa, abans de firmar aquest últim conveni, intentà deixar al marge la reivindicació específica de les dones i concedir tots els altres punts, però la gent no consentí i es mantingué ferma fins aconseguir aquest 10%.

L'homo forçudus

L'empresa no reconeix l'existència de discriminació salarial. Quan el comitè denuncia discriminació perraó de gènere, l'empresa al·lega que les diferències de sou estan basades en diferències de feina. De cop, resulta que les dones guanyen menys perquè no realitzen feines que impliquin força física. Sembla que a la nostra societat, i en aquesta empresa particularment, qui més cobra és qui carrega i descarrega camions...

Acomiadament encobert

La denúncia en aquests moments està a la Inspecció de Treball de la Generalitat.

L'empresa, mentre, ha començat a situar-se davant del que li ve al damunt. Per exemple, obre la possibilitat de promoció per a un nombre determinat de dones, a les quals ofereix canviar de la categoria d'envasat a la de producció. Però en unes condicions inacceptables. A canvi de la variació de categoria, els exigeix disponibilitat absoluta: l'empresa es reserva el dret de canviar-los els horaris, els torns i de posar-les a prova durant dos mesos i tornar-les a la categoria inferior després.

Paral·lelament realitza tota mena d'intents de treure's les dones de sobre. Cal ressaltar que des de fa 15 anys no ha contractat cap dona nova. Cal ressaltar que des de fa 15 anys no ha contractat cap dona nova. La plantilla ha passat de ser majoritàriament femenina (unes 320 dones a la dècada dels setanta) fins a l'actualitat, on hi ha 126 dones i 200 homes.

Ha aplicat també una política d'acomiadament femení encobert amb canvis de torn forçosos, indemnitzacions i bones condicions d'atur per a les dones que marxessin voluntàriament.

També intenta espantar les dones i desmoralitzar-les amenaçant amb un enduriment de les condicions de treball. Si volen equiparació de sou, els amenaça amb equiparació funcional i treu el fantasma de la duresa de certes feines de les quals les dones estan suposadament exemptes. Al comitè comenten que no els fa gens de por, que

les dones a la fàbrica realitzen amb freqüència feines dures i que de l'únic que estan exemptes és de cobrar el que els correspon i de promocionar-se en igualtat de condicions.

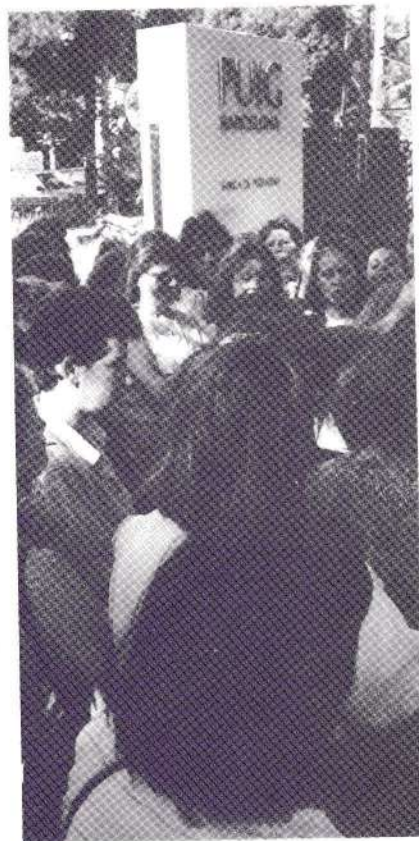
Tot s'hi val

El tema, que aparentment és evident, a nivell formal està resultant espinós. A l'hora de mantenir la discriminació salarial sembla que qualsevol argument, fins i tot el més fals, és bo si serveix per deixar les coses tal com estan. Les lleis, malgrat la propaganda institucional, no protegeixen els nostres interessos. I quan l'arbitrarietat es fa evident i guanyem a nivell legal, les empreses recorren a tot tipus de maniobres per no acomplir les disposicions judicials.

Tot i que el discurs oficial ens bombardeja amb el miratge de la igualtat, la realitat el desmenteix. La discriminació laboral, més o menys subtil, és una pràctica generalitzada a tots els llocs de treball. Abolir-la ens exigirà batalles dures.

Fins al "monyo"

La lluita contra la desigualtat salarial no és només una qüestió de justícia social. La discriminació laboral sexista és un dels mecanismes encarregats de frenar i dificultar la incorporació de la dona al món laboral. No és l'únic, per això. La inexistència de serveis col·lectius i la convicció general que a les dones ens correspon, com si d'un càstig diví es tractés, la cura i educació de les criatures i totes les tasques domèstiques, fa que la nostra incorporació al món laboral representi una sobrecàrrega de feina brutal. Li afegim el fet que ocupem els llocs més baixos, menys valorats i pitjor pagats, sovint en condicions molt dures, malgrat les hipòcrites legislacions proteccionistes. I completem el quadre amb les persecucions i insinuacions dels nostres companys i els xantatges sexuals dels nostres superiors. Davant d'aquest panorama s'entén que el treball no ocupi un lloc gaire privilegiat dins les expectatives femenines: que qualsevol sortida, fins i tot el matrimoni i la vida familiar, es contempli amb simpatia.

I què pintem nosaltres aquí?

No tenim intenció de fer una arenga sobre la importància de la incorporació de la dona al món laboral. Totes sabem el que suposa la independència econòmica. També sabem que no és forçosament garantia de res. Que l'opressió de la dona és quelcom profund i intrincat i que les interpretacions unilaterals i reduccionistes no acaben d'abastar-la. Però sí que considerem que totes les lluites encaminades a acabar amb la discriminació salarial i a denunciar qualsevol tipus de discriminació laboral, tenen una forta repercussió en la situació de la població femenina i, per tant, un lloc privilegiat dins la lluita feminista.

A més d'una millora justa i exigible de les condicions laborals, representa un pas més en la denúncia dels mecanismes que mantenen i reproduïen la discriminació sexista.

Esperem poder felicitar aviat les companyes de la Puig i de Starlux. Mentre els enviem la nostra solidaritat.

Ana Rodet Iraola

L'optativitat i el sexisme a la Reforma Educativa

1. Introducció

És evident la forta influència que la família i els mitjans de comunicació, entre d'altres, exerceixen en el procés d'interiorització dels rols femení/masculí per part de les noies i els nois. Tanmateix, el sistema escolar pel tipus de relacions i hàbits que s'hi estableixen i pel concepte androcèntric de saber que utilitza, contribueix de manera específica aquest procés. És per això, que interessa de manera especial estudiar com incideix l'aplicació de la Reforma del Sistema Educatiu en la reproducció d'aquest esquema discriminatori. Creiem que les dades i les conclusions d'aquest estudi poden interessar les feministes, ja que els seus resultats són prou significatius.

El Consell de Ministres del dia 30 de març va aprovar l'avantprojecte de la Ley para la Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE). Aquesta llei serà la concreció de les propostes incloses en el *Libro Blanco para la Reforma del Sistema Educativo*. Ja fa uns anys que el M.E.C. impulsa en diferents centres del seu territori un pla experimental en l'àmbit de l'ensenyament obligatori sobre aquesta Reforma. La Generalitat de Catalunya, al seu torn, ha impulsat un pla d'experimentació similar al que proposa el M.E.C.

L'Administració proclama com a principi bàsic d'aquesta Reforma un ensenyament obligatori que ofereixi les mateixes oportunitats d'instrucció i les mateixes experiències educatives a tot l'alumnat independentment de la seva posició social, possibilitats econòmiques, sexe, raça o d'altres característiques individuals.

És un fet inqüestionable que la varietat i l'heterogeneïtat de les motivacions, capacitats i interessos de l'alumnat s'amplia progressivament a partir dels 11-12 anys.

Així, el gran repte de l'ensenyament secundari obligatori és oferir activitats educatives no segregadores a l'alumnat amb necessitats educatives i interessos personals diferents. La Reforma proposa diferents mesures, una de les quals és l'optativitat a través dels anomenats crèdits variables.

El Departament d'Ensenyament entre les seves orientacions inclou la recomanació de prendre's "seriosament la igualtat social entre sexes amb mesures que incideixin positivament a favor de les noies". En els documents del M.E.C., hi apareixen idees semblants.

2. Les qüestions que volem estudiar

La nostra hipòtesi inicial de treball ha estat que aquesta optativitat a través dels crèdits variables no possibilita la confecció de currículums més igualitaris per als nois i per a les noies.

Per tal de verificar aquesta hipòtesi vam desenvolupar una investigació a l'entorn dels següents punts:

1. Anàlisi de la distribució de noies i nois per blocs de matèries optatives, o àrees de coneixements a partir del buidat dels llistats dels crèdits variables dels centres estudiats.

2. Anàlisi de les opinions del professorat sobre el sexisme a l'ensenyament i les possibilitats de realitzar des de la tutoria alguna tasca en aquest terreny, a partir de les entrevistes fetes a 6 professors de 4 dels centres estudiats que havien estat tutores el curs anterior.

Dins del ventall heterogeni de centres que experimenten la Reforma, un total de 16, hem triat els 5 centres públics que detallem a continuació.

(A) Una escola d'EGB del cinturó industrial de Barcelona.

(B) Un institut de Formació Professional del Baix Llobregat.

(C) Un Institut de Batxillerat de la comarca del Bages.

(D) Un Institut d'Ensenyament Secundari (I.E.S.) de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

(E) Un Institut de Formació Professional de la comarca del Vallès.

3. Algunes consideracions tècniques.

La primera qüestió a considerar és que l'oferta de crèdits variables és diferent a cada centre, ja que l'Administració no ha fixat uns criteris bàsics, tal com es pot veure en el quadre adjunt on especifiquem l'oferta de cada centre per àrees de coneixement.

Moltes vegades l'alumnat no pot fer els crèdits triats en primera opció, ja que només un nombre limitat d'alumnes pot cursar un determinat crèdit i per tant, si més alumnes el sol·liciten, cal desviar-los a altres crèdits. Cal remarcar que els crèdits que no demana ningú no s'eliminen sinó que s'omplen de totes les maneres (excepte en el centre (E)).

Tot i aquestes consideracions, continua essent interessant observar, un cop passats tots els filtres pertinents, quines tendències s'observen en l'adscripció de nois i noies en un determinat tipus de crèdits. El criteri establert per considerar crèdits triats majoritàriament per noies i per nois ha estat el d'aquells que tenen una composició de més del 65% d'unes o d'altres.

4. Primeres conclusions

En trobem, per primera vegada, que les orientacions oficials de l'Administració educativa recullen la necessitat d'alguna acció a l'entorn del sexisme a l'ensenyament. Serà molt important comprovar quin desenvolupament tindran aquests principis teòrics en la L.O.G.S.E., avui pendent d'aprovació. A Catalunya, de moment, no s'ha establert cap pla general de formació sobre aquest tema i els darrers documents facilitats pel Departament d'Ensenyament tampoc no en diuen res.

Com tota reordenació del sistema educatiu, la Reforma podria ser, doncs, una bona oportunitat per introduir mesures correctores en aquest terreny. Això no obstant, no podem oblidar que les reformes educatives iniciades en els darrers anys en diferents països europeus, no han obtingut resultats massa satisfactoris en el terreny del sexisme.

L'optativitat pot complir una funció integradora si està ben planificada, és a dir, si presenta una distribució equilibrada per àrees de coneixements i no es fa en funció única i exclusiva del que bonament pot oferir el professorat de cada centre. Però no és suficient actuar sobre l'oferta, sinó que cal preveure com s'ha d'actuar sobre les possibles desviacions particulars de la demanda, i això cal fer-ho des de l'acció tutorial.

Centre	Ciències	Lletres	Tecnologies F.P.	Noves	Socials	Artística	E.Física	Altres	TOTAL
(A)	7	8	3	1	3	3	2	1	28
(B)	23	19	26	3	7	17	2	1	98
(C)	10	8	0	4	5	3	2	1	33
(D)	9	18	4	3	5	6	5	2	52
(E)	16	20	16	5	6	7	8	4	82

El sexe pot ser una possible font de desviacions a l'hora de confeccionar els currículums. La tendència observada és que l'escola reflecteix els estereotips sexistes i reproduïx la valoració social de les àrees de coneixement. Sembla que la consideració de la ciència com una disciplina més abstracta, i, per tant, tradicionalment pròpia de nois, i la consideració de l'àmbit de les lletres com a disciplines amb menys utilitat pràctica, de caràcter més social o lúdic i, per tant, pròpies de noies, afavoreix una adscripció desigual.

Així mateix hem observat que en l'àmbit tecnològic la tria d'optatives reproduïx els models socials. El nois trien les matèries relacionades amb les branques industrials, tal com es produeix a la Formació Professional actual. Les noies es decanten cap a les especialitats de Serveis (Administrativa...).

Posem com a mostra d'això que diem el quadre adjunt que correspon al Centre (B):

Nom crèdit	Noies	Nois
Lletres	%	%
La publicitat	88	12
La llegenda	89	11
El conte	80	20
La llengua als mitjans de comunic.	92	8
Crítica literària	92	8
Taller d'escriptura	83	17
Bonjour la France!	85	15
Ciències		
Els materials	73	27
Ciutat i matemàtica	79	21
Jocs matemàtics	69	31
El cos humà	6	94
Aparells de mesura	16	84
Pensar i fer invents	25	75
Panells solars	19	81
Tecnologia		
Circuit elèctric i mantenim.	-	100
Resistors	-	100
Const. maqueta elèctrica	-	100
Represent. conjunts mecàn. simples	-	100
Circuit d'enllumenament	-	100
Instal·lacions elèctriques II	-	100
Desenvolupament i const. de projectes	-	100
Mercat de l'automòbil	6	94
Correspondència	100	-
Correspondència oficial	100	-
"	89	11
* Mecanografia	82	18

També hem pogut observar que a l'àrea d'esports, apareix una adscripció majoritària de nois. Sembla que l'esport se segueix considerant com una "cosa de nois". D'alguna forma, es fa patent que en l'ensenyament se segueixen potenciant aspectes lligats a la competició i a l'esforç que sempre han interessat als nens, deixant de banda altres aspectes relatius a la salut, l'estètica i el control del propi cos.

Dins la mateixa línia, a l'escola

d'E.G.B. estudiada la tendència observada a l'hora de triar els crèdits variables, ens permet dir que la situació dels darrers cursos d'E.G.B. era teòricament més igualitària que amb l'optativitat introduïda per la Reforma en el cicle 12-16.

Voldríem remarcar la importància d'oferir continguts i activitats educatives igualitàries entre nois i noies en l'ensenyament obligatori fins als 16 anys, ja que condicionen la continuïtat dels estudis. Així, en les dades recollides en els centres, hem pogut observar que en els Batxillerats la tendència majoritària dels nois és escollir els Industrials quan existeixen; les noies opten, per contra, pels Administratius o els de Lletres.

En els Mòduls Professionals s'observa la tendència generalitzada a repartir-se nois i noies majoritàriament en camps diferents: els nois als Mòduls industrials i les noies als de la branca Administrativa.

El professorat que treballa en centres experimentadors de la Reforma està especialment sensibilitzat per qüestions didàctiques, metodològiques i de relació amb l'alumnat. A desgrat d'això, hem pogut comprovar que aquesta sensibilització no comporta per se una percepció clara de les diferències entre nois i noies en els seus centres. Així, per a algunes de les professores entrevistades, una convicció personal contrària a la discriminació sembla ser suficient per no contribuir a la reproducció dels rols sexistes, fins al punt d'afeblir la percepció crítica de la realitat del propi centre.

No és estrany, doncs, que a cap

centre hàgim trobat un programa d'actuació global que anés adreçat a analitzar i modificar la seva realitat pel que fa a la divisió de sexes en la tria de crèdits variables i en la continuació d'estudis postobligatoris. De fet, una part de les professores entrevistades no coneixia l'adscripció desigual de nois i noies en els crèdits variables i en els Batxillerats o Mòduls Professionals i se n'ha assabentat, de vegades amb sorpresa, a través de les dades recollides per nosaltres en els seus centres.

Voldríem acabar assenyalant que ens preocupa el panorama que es dibuixa en els centres experimentadors de la reforma pel que fa al sexisme. Si els resultats obtinguts en els 5 centres no són massa positius, creiem, que tal com ha passat altres vegades, empitjoraran quan es generalitzi la Reforma.

Els diferents estaments implicats en el sistema educatiu, especialment el Departament d'Ensenyament i el M.E.C., han d'anar pensant en mesures necessàries, si és que realment volen aconseguir els objectius declarats com a principis bàsics de la Reforma, en el terreny del sexisme. Estem pensant en qüestions com la modificació de la composició dels Claustres actuals de Secundària, la realització d'un Pla de Formació del Professorat adient i l'extensió dels recursos necessaris que facin possible una orientació adreçada a equilibrar les tendències de gènere dels nois i de les noies.

Secretaria de la Dona
de la U.S.T.E.C.
Roser Coscojuela, Mercè Miralles
Núria Solsona, Rafaela Subías

IV FIRA INTERNACIONAL DEL LLIBRE FEMINISTA

Barcelona,
19-23 de juny de 1990
A les Dressanes

**19 i 20 de juny JORNADES
PROFESSIONALS RESERVADES A LES
EDITORS I EDITORS, LLIBRETERES,
AGENTS LITERÀRIES, BIBLIOTECÀRIES,
DISTRIBUÏDORES. TANCAT AL PÚBLIC**

(Sala A Drassanes Sala B Santa Mònica)

DIMARTS, 19

- 10h **A** Il·lustradores, còmics
B Informàtica i autoedició (*per petites editorials; hi haurà disponible un equip informàtic sobre sistemes d'autoedició*)
- 13h **Inauguració oficial** *Periodistes invitats/des*
- 15,30h **A** Les dones en el món de l'edició: com crear i desenvolupar una petita editorial
B Llibres infantils i juvenils: sexisme als texts i il·lustracions
- 17,30h **A** 1992: Mercat únic de coedició i dificultats en relació al multilingüisme. *Projecte d'una Revista Feminista Literària i d'una Quinzena Feminista del Llibre*

DIMECRES, 20

- 10h **A** Plaer/repte de la traducció
B Informàtica i autoedició (*cont.*)
- 13h **Discussió sobre la V Fira Internacional del Llibre Feminista**
- 15,30h **A** La dona i l'edició al Tercer Món, dificultats econòmiques i problemes de solidaritat
B Llibreries:: venda de llibres feministes en els 90. (Com el món feminista occidental pot donar suport a les llibreries feministes del «tercer món»)
- 17,30h **A** 1992: Coedició simultània de llibres feministes dins el món de parla anglesa
B Dones que treballen en el sector editorial: alternatives als rols tradicionals? Problemes comuns
- 20h **OBERTURA OFICIAL AL PÚBLIC**
Les dones i la creació literària. *Les autores parlen d'elles mateixes*

**23-23 de juny FIRA OBERTA AL PÚBLIC.
ENTRADA LLIURE**

DIJOUS, 21

- 10,30h **A** Redescobrim les nostres avantpassades
B Estudis feministes i de gènere: la dona subjecte/objecte de la ciència?
- 13h **A** Lectura de poesies
B La creació literària de les dones de color
- 17h **A** L'escriptura lesbiana als 90
B Feminisme i literatura catalana
- 20h **A** Ginocrítica: Crítica cultural i literària feminista

DIVENDRES, 22

- 10,30h **A** Dones escriptores a Escandinàvia avui
B Analfabetisme: presentació de les conclusions del seminari
- 13h **A** Lectura poètica
B Cooperació en la creació
- 17h **A** Creació literària a l'Europa de l'Est
B Dones, psicologia i ideologia: transmissió inconscient de valors/models sexistes
- 20h **A** Feminisme, fonamentalismes religiosos i laïcisme multicultural
B Tres generacions d'escriptores a Espanya
- 22,30h **Nit musical mediterrània a la platja (Banys Orientals)**

DISSABTE, 23

- 11h **A** Sexualitat: Què volen les dones?
B Les dones i els mitjans de comunicació als 90
- 17h **A** Política, pau i ecologisme: una estratègia feminista i editorial pels 90
- 23h **Revetlla de Sant Joan al Parc del Laberint d'Horta**

DIUMENGE, 24

Darrera trobada **Evaluació de la Fira**

**19/20/21 de juny DEBATS I TALLERS
SOBRE ANALFABETISME I VIOLÈNCIA.
A LA CASA DE LA CARITAT
(C/MONTEALEGRE, 7)**

IV Fira Internacional del Llibre Feminista

La IV Fira Internacional del Llibre Feminista està a punt de celebrar-se. Durant una setmana, les Drassanes esdevindran una exposició de gran part del material editorial feminista.

A més, al voltant de la fira, es realitzaran activitats relacionades amb el món cultural, protagonitzades per dones de diferents sectors. Una setmana de cine, espectacles teatrals, exposicions d'il·lustracions i còmics, vídeos, música i una gran revetlla de cloenda.

Dos vessants:

La fira del llibre feminista nasqué amb un objectiu professional clar. Es tractava de posar en contacte un públic interessat en llibres escrits per dones amb unes autores i editores disposades a treballar aquest camp.

S'intentava trencar un cercle viciós: les dones no trobàvem llibres de dones perquè les llibreries no comercialitzaven aquest producte. Les editores tenien problemes perquè, suposadament, no hi havia públic consumidor.

Per això, la fira té un vessant més aviat professional, on les editorials tracten els seus problemes específics, intercanvien experiències i estableixen contactes comercials.

Té un altre vessant obert a tots els sectors implicats en aquest món cultural, editores, creadores i consumidores, que aprofiten aquest contacte directe per tractar qüestions d'interès general i d'actualitat

dins el debat feminista.

De tota manera, una de les dificultats en aquest tipus de fira sembla que és, precisament, mantenir l'equilibri entre aquests dos aspectes. A l'edició anterior hi hagué tal quantitat de debats que les assistents no donaven a l'abast. A més, ja se sap, això del feminisme... i hi ha editorials que mostren reticències davant la possibilitat que la fira esdevingui un congrés feminista.

Assistència:

Hi participaran vora les 150 editorials i 100 autores actuals.

Destaca l'esforç fet per contactar amb dones de l'àrea mediterrània, d'Amèrica del Sud i dels països de l'Est, absents a les edicions anteriors, on havien assistit sobretot representants dels països europeus, Estats Units, Canadà i de les ex-colònies britàniques.

Pressupost:

El muntatge de la Fira costarà aproximadament 60 milions de pessetes. La major part ha estat sufragada per institucions estatals o europees. Sembla que, com sempre, l'obtenció de subvencions ha estat un dels obstacles que més feina ha representat per a l'equip organitzador. Han hagut de patir la misogínia imperant que considera que un pressupost de 60 milions és massa per qualsevol activitat femenina, (mentre subvencionen amb 30 mil milions de diners públics el

futbol espanyol) i, per una altra banda, han hagut d'enfrontar l'amnèsia que caracteritza les institucions que obliden que els diners que administren no són seus, ni només dels seus votants. Que són de tota la població i no han de servir únicament per a millorar la seva pròpia imatge.

No ens ho perdrem...

Tindrem oportunitat de veure una àmplia mostra de la producció actual feminista; d'assistir a debats amb autores actuals; de posar-nos en contacte amb grups de dones que porten editorials petites o revistes i es mantenen malgrat les dificultats; de conèixer les tendències del món editorial; de preguntar, mirar, consultar... Costa d'imaginar què serà la fira. Aquest cop, però, tindrem la sort de ser-hi.

Ana Rodet Iraola

Autores:

ALG Assia Djebar. ARG Clara Coria. CAN Nicole Brossard. CHILE Adriana Santacruz. COL Gloria Velasco. EG Nawal El Saadawi. FR Hélène Cixous, Antoinette Fouque, Gisèle Halimi, Anne Zélensky. GB Angela Carter, Dorothy Rowe, Jeanette Winterson. GR Maro Vamvounaki. GUIN Maria Nsue. HUN Anna Foldes, Iren Kiss. IND Vandana Shiva. I Francesca Duranti, Adele Faccio, Giovanna Morandini, Luisa Muraro, Rosa Rossi, Adela Turin. MAR Leila Houari, Fatima Mernissi. MEX Eli Bartra, Adriana Batista, Marta Lamas. NIC Sofia Montenegro, Milagros Palma. NZ Cathie Dunsford. Ö Waltraub A. Mitgutsch. P. RICO Iris Zabala. PER Marcela Chueca. RDA Barbel Bohley, Waltraut Lewin, Elisabeth Schultz, Ina Seidel. RFA Gisella Ecker, Petra Kelly, Verena Stefan. SP Celia Amorós, M. Mercè Marçal, Ana M. Matute, Ana M. Moix, Rosa Montero, M. Antònia Oliver, Carme Riera, Montserrat Roig, ... TCH Vera Adlova, Maria Formackova, Libuse Manikova. TUN Dona Bondiz. UR Cristina Peri Rossi. URSS Svetlana Alexeevitch, Zoia Boguslavskaya, Larisa Vasilieva. USA Daniela Gioseffi, Shere Hite, Alison Lurie, Louise Meriwether, Geraldine Nichols, Grace Paley, Sara Paretsky, Anne Snitow. ZMB Tsitsi Dangarembga ...i moltes altres

Nicaragua. I ara, què?

Reproduïm resumida una entrevista amb l'Ana Criquillón, sociòloga i integrant de la Secretaria de la Dona de l'ATC (Associació de Treballadors del Camp) fins a 1988. Coordinadora de la Càtedra de la Dona i professora de Sociologia de la UCA.

Ens explica les repercussions que tindrà en el moviment de dones la derrota electoral, l'estratègia de les organitzacions de cara als temps que s'acosten i les preocupacions més significatives. També fa un breu balanç i valoració del que han representat els últims deu anys per al moviment de dones.

Com repercutiran els resultats electorals en el treball fet fins ara amb les dones?

Durant aquests 10 anys el fet que el FSLN hagi estat en el poder ha permès que el moviment de dones es desenvolupés amb més rapidesa que no ho hagués fet en d'altres condicions. A les dones, la Revolució ens va obrir un espai democràtic en el qual teníem un important paper. Sense la participació de les dones no és possible la democràcia, per tant, hi havia una voluntat política per facilitar aquesta participació.

En perdre les eleccions, perdem el poder. No tot el poder, és clar, però sí una part important: el govern i uns quants escons de l'Assemblea Nacional. Això tindrà implicacions considerables. No es notará tant en termes organitzatius, perquè el moviment de dones continuarà existint. Però sí en la política del govern. Cal tenir en compte que si bé abans les mesures polítiques a vegades no eren del tot satisfactòries, sempre intentaven combatre la discriminació laboral, elaborar programes de serveis socials que beneficiessin les dones, que fossin dirigits per elles.

Allò més probable és que el nou govern elimini tot això, ofegant els projectes per manca de pressupost o suspentent-los directament.

A nivell legislatiu, estem convençudes que no sols hi haurà un intent de retrocedir i anul·lar alguns avenços legals conquerits sinó que també tractaran d'impedir en l'As-

semblea l'aprovació de noves lleis que aprofundeixin la nostra lluita per la igualtat d'oportunitats. En aquest sentit ens trobarem en una conjuntura més difícil que la que hem tingut fins ara.

Algunes de nosaltres pensen que serà una bona ocasió per "ensenyar les dents". Jo crec que tindrem més oportunitat de compartir amb vosaltres consignes que aquí no tenien lloc perquè molts dels esforços els dedicàvem a la reconstrucció del país. Reprendrem lluites que s'assemblen més a les lluites de les dones d'arreu del món, i això serà agradable. Però a part d'aquestes petites alegries, se'ns acosta un període molt gris.

Hi haurà molts reptes. El principal, potser, és no retrocedir en les conquestes assolides. Hi haurà força pressions per part del govern. Per exemple, no crec que mostri gaire interès a mantenir els Serveis Infantils Rurals (SIR) o els Centres de Desenvolupament Infantil (CDI), que malgrat no han estat mai suficients, han aportat elements nous i han alleugerit la jornada laboral de moltes dones.

El nou govern tampoc no sembla disposat a respectar els avenços laborals específics per a les dones: subsidi de maternitat, dret a portar les criatures a rebre atenció mèdica sense descompte de salari, etc.

El dret a un lloc de treball serà el principal problema ara. No hi ha voluntat política per part del nou govern que les dones tinguin dret a un lloc de treball. Una de les primeres reivindicacions com a moviment de dones serà la de mantenir el

nivell d'ocupació femenina actual. Aquest objectiu serà difícil en tots els sectors, però especialment en relació a les dones. A més "Dofia Violeta" ja ha dit que el lloc de les dones és a casa.

Caldrà vigilar també què fan amb la llei que protegia les criatures, en cas de separació de la mare i el pare. Permetia a la primera quedar-se les criatures i obligava el pare a passar-los una pensió. Evidentment no solucionava tots els problemes, però permetia denunciar la manca de responsabilitat paterna.

En fi, un número important d'avenços que havíem assolit i que ens haurem de barallar força per no perdre. En aquesta lluita aconseguirem possiblement una cohesió d'un moviment de dones en termes molt amples.

Ens has fet un balanç de les qüestions conquerides durant aquests deu anys i que poden estar en perill amb la concepció de la UNO que les dones han de tornar a casa. Explica'ns, però, el paper que van jugar les dones als resultats electorals. Hi ha hagut qui ha plantejat que les dones han estat un factor determinant en el triomf de la UNO. Què en penses?

Els qui ho afirmen són força audaços perquè no hi ha dades estadístiques que permetin estudiar els resultats electorals per gènere.

Hi ha observacions parcials. En empreses on la majoria eren dones, per exemple.

De tota manera, aquesta és una valoració que cal tractar amb molta cura. A vegades s'ha dit i, fins i tot, des de posicions feministes, que les dones voten més conservador, són més reaccionàries... pel fet de portar a sobre la càrrega de la subordinació. Jo crec que aquest no és el tema. En tot cas seria interessant estudiar la relació que hi ha entre un tipus de polítiques i de treball ideològic realitzat en alguns llocs i els resultats electorals. Per exemple, quin tipus de treball organitzatiu i polític s'havia realitzat a les empreses de tabac d'Estelí, que van votar majoritàriament el FSLN i quin tipus de treball

s'havia portat a terme amb les pobladores de Managua o les mestresses de casa, on guanyà la UNO. Si es poden establir correlacions entre aquests factors.

AMNLAE s'ha pronunciat davant l'elecció del nou govern... tu ens parlaves de "No Retrocedir". A part d'això, hi ha alguna altra cosa?

L'Executiu Nacional es plantejava, per una banda, no donar ni un pas enrera en relació a les conquestes ja aconseguides.

Aquesta seria la consigna central. També hi ha la idea de crear els Consells Municipals de la Dona. Serien comitès dins dels Consells Municipals encarregats de vigilar en termes de gènere que les decisions del municipi siguin en benefici de les dones. Ara que, per primer cop en la història, s'han realitzat eleccions municipals, seria interessant crear aquests Consells per promocionar les dones.

Les dirigents d'AMNLAE dins dels organismes de masses -CST, ATC, UNAG- estan elaborant el seu pla per veure com resistiran el pròxim període, per exemple, en relació als serveis socials.

No hi ha una estratègia que s'hagi fet pública, sinó més aviat refle-

xions que estan en l'ambient. Hi ha la intenció de no retrocedir i, també, la de consolidar el moviment, abans que tornem a prendre el poder. És a dir, aconseguir més pes, més veu i vot i més participació en el FSNL, en els organismes de massa. I jo encara aniria més enllà. Crec que és un moment oportú per formar el Front de Dones de l'Oposició, que sobrepassi els límits partidaris. Un front anti-UNO, amb un discurs menys partidista. Podríem avançar en les relacions del partit amb les organitzacions de masses que, durant els últims anys, no han estat prou flexibles.

Per tant, el que tu plantejes és consolidar el moviment, ampliar-lo a d'altres sectors de dones i radicalitzar-lo?

Sí. Radicalitzar-lo en el sentit que fins ara ha sigut molt difícil impulsar algunes demandes. Ara, no només tindrem l'oportunitat de fer-ho, sinó que la pròpia UNO ens hi obligarà. Hi ha temes que, prudentment, no havíem tocat perquè eren delicats i molt polèmics. El fet que el nou govern tingui una posició fortament conservadora de cara a la situació de les dones ens permet d'explicitar algunes coses clarament.

Un bon exemple és la planificació familiar. Per part de l'anterior govern no hi havia oposició a les reivindicacions del dret al propi cos, educació sexual, planificació, etc. Però tampoc no es va fer un debat en profunditat sobre el que tot això representa per a les dones. Ara sí que hi haurà debat, perquè jo crec que el nou govern impulsarà aquests programes com a control de la població, no des d'una perspectiva d'autocontrol voluntari del propi cos. Haurem d'explicar què entenem per planificació familiar. Ens permetrà de radicalitzar-nos, plantejar algunes qüestions que fins ara no havíem pogut plantejar. El tema de l'avortament també sortirà en algun moment i haurem de mesurar bé les nostres forces i els suports que podem trobar.

Continuarem, com fins ara, buscant consens en les demandes específiques de les dones, amb els companys que estan organitzats amb nosaltres als organismes de masses. Això ens porta a parlar del

tema de l'autonomia. Una cosa és tenir clars els nostres objectius i treballar al costat dels altres organismes populars per recuperar el govern. Aquesta és una fita que tenim totes i tots els sandinistes i simpatitzants. Apart, nosaltres, com a moviment, tenim l'objectiu de la nostra consolidació, que vol dir un major nivell d'autonomia i d'independència del FSNL del que hem tingut fins ara. Una de les limitacions que hem patit durant aquests deu anys ha estat la falta d'autodeterminació. No d'autonomia, perquè aquesta l'hem anat conquerint a poc a poc. Hem anat definint el nostre paper, la identitat del moviment de dones en aquest país en un marc revolucionari, la forma de conjugar allò comú i allò específic de les dones. Però ens ha mancat una identitat més clara, centrar-nos sobre allò que ens és específic i que sigui aquesta la nostra aportació a la revolució. No veure-ho com si fos un afegit, sinó com la nostra manera de fer revolució. En aquest sentit cada cop hi ha més receptivitat per part de la direcció del FSNL, més acceptació del paper específic del moviment de dones. Necessitem el nostre moviment per impulsar allò que ens és propi. Autonomia ideològica i autonomia política i organitzativa en el sentit de definir nosaltres els nostres objectius, els plans de lluita, sense que ens els imposin del de la dirigència.

Al mateix temps no aïllar-nos políticament. Per això cal mantenir les aliances que hem establert fins ara. El fet d'haver de comptar amb l'opinió dels homes que treballen amb nosaltres en diferents espais polítics, per impulsar les nostres reivindicacions, a vegades ens ha obligat a avançar més lentament. Però ens permet d'integrar les nostres demandes dins els plans de lluita mixtos. Això és vàlid, tant per a les organitzacions de masses com per al partit.

En relació al FSNL jo aspiraria a mantenir una Comissió de Dones Permanent, com la que es creà al voltant de l'elaboració de la proclama del FSLN sobre la dona, que impulsés la reflexió dins del partit, que mantingués obert el debat continuament.

Comissió de butlletí

Txiki Berraondo Lahuerta

ques hi ha molts períodes de feina oculta, de dubtes, de problemes...

Txiki, dona del moviment feminista, coneguda per les seves cançons, primer a "La Traca", després "Cafetera Exprès", "Grapa" i ara "Txiki", així de senzill i al mateix temps tot un repte, anar en solitari.

Txiki és a més de cantant, actriu, ajudant de direcció i fins i tot escriptora... escriu textos, textos força colpidors com aquell que presentà el Grup de Lesbianes Feministes al Guinardó, "Què passa amb aquestes lesbianes".

Txiki, tan familiar per al moviment feminista, és una capsa de sorpreses. Volem entreobrir aquesta capsa màgica i deixar-vos tafanejar el que hi anem descobrint.

Per què no et presentes?

És difícil explicar coses que consideres tan privades, tan íntimes. És difícil... perquè, què es pot dir en una presentació?. Que sóc una dona de trenta i, quasi quaranta anys. I això vol dir molt, o potser no tant?. Què més es pot dir que tingui interès públic? Fa tall parlar de tu mateixa.

Sóc tímida i no sé com em dedico a una professió que implica mostrar-se al públic. Deu ser que d'alguna manera et fas un personatge, no en el sentit artificial, perquè cada vegada sóc més jo, però... Hi ha alguna cosa curiosa en tot això.

De tota manera diuen que les actrius i els actors són gent molt tímida.

*Quina curiositat,
quina profunda curiositat
em manté avui aquí,
territori on tu t'instal·les,
amb les mans a la butxaca*

Després, sí que és cert que en un escenari et fas supergran. Podria estar-m'hi hores. Fa una mica de vergonya parlar d'això, és tan narcisista, però és la veritat. És tota la qüestió de l'art, de per què et dediques a una cosa que en aquesta societat està tan fora de lloc, que és tan d'artifici.

M'apassiona fer formació d'actrius i actors, treballo a diferents llocs, estic escrivint sobre això i vull recollir tots els escrits per fer-ne un llibre...

No paro de formar-me, de compondre cançons, de llegir i rellegir teatre. De vegades em pregunto per a què serveix el que estic fent. Però, per un altre cantó, cada dia sóc més feliç, porto molts anys en aquest rotlló, he après molt...

A vegades és dur. Perquè entre les diferents presentacions públi-

Hi ha tot un seguit de coses que has anat construint al llarg d'aquests anys que no es coneixen. Potser hauríem de començar explicant quin és l'itinerari que has seguit.

Tu vas començar cantant. Ara fas moltíssimes coses que no feies abans...

És veritat. Jo vaig venir aquí per estudiar teatre i vaig començar a cantar. Vaig conèixer el moviment feminista, gent que em va portar a les primeres Jornades Feministes, que em va portar al bar de dones, va ser absolutament natural. Vaig començar a rebre poesies d'altres dones, tocava la guitarra, cantava, feia gràcia, semblava que no ho feia malament i vaig començar a compondre intuïtivament.

Vaig cantar molts anys amb l'Anna Subirana, també va estar la Titi amb nosaltres durant algun temps. Després vam formar un grup amb nois de l'escola de música del Zeleste. He portat tota una història amb la música...

Paral·lelament m'anava formant en l'activitat teatral. Vaig deixar la feina i em vaig arriscar a viure del teatre.

Arriba un moment en què dono un salt important, em contracten al Lliure, en una obra que té un gran èxit i grans repercussions en la meua feina.

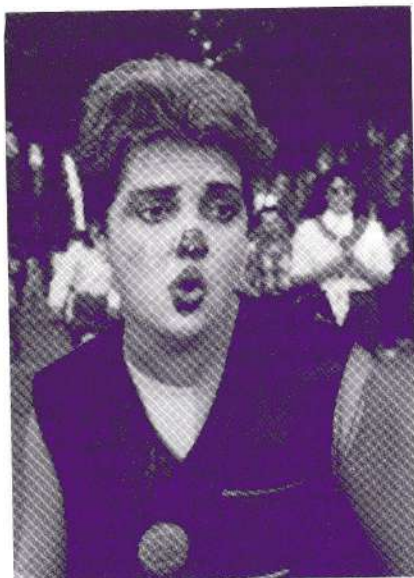
"Fulgor i mort de Joaquín Murieta" oi?

Sí. Va tenir un punt fantàstic aquesta obra, a més de l'èxit de la crítica i del muntatge, i és que jo no sabia que seria capaç de fer una cosa tan divertida i tan fresca.

Abans havia treballat amb el "Teatre Fronterizo", que ara gestionen la Sala Beckett.

Després he anat fent coses petites, no de tanta ressonància com "Fulgor i mort". Moltes ajudanties de direcció.

Però continua present el meu interès per la cançó i començo a escriure les meves lletres, els meus poemes.

Un dels teus papers més celebrats ha estat el de pallaso. El vas representar a "Fulgor i mort de Joaquín Murieta" i és un personatge que està molt lligat a la teva imatge teatral. Està barrejat d'un intens dramatisme i alhora d'una gran comicitat. Et sents especialment identificada amb el món dels pallasos?

Ho has dit molt bé. Jo no ho diria millor. Potser no només els pallasos. Fins i tot a l'última representació a la sala Beckett de l'obra de la Pilar Alba "Aquí?" faig un personatge ambigu entre el drama i el riure... Sí m'atrauen els personatges límit, extrems, les dones ratllant un fil.

I ara, què fas?

Actualment estic molt ficada en torn a la sala Beckett. És un projecte que surt al voltant del Pepe Sanchis Sinisterra, premi nacional de teatre. Un grup de gent que ha anat fent els seus muntatges i que, finalment ha aconseguit obrir una sala petita, de 100 espectadores. Intenta ser un

*Revienta el Amazonas
Pon en pie de guerra a tus tribus
Dales la ira
y la venganza rompa el sueño
Extiende la voz de alarma
No más te sometás
En pie !*

lloc de trobada, d'activitats teatrals o parateatrals: tallers de dramàtica, de minimal, d'interpretació. S'hi estan fent obres molt diferents del format oficial. Jo no formo part de l'equip, però participo en diferents tallers.

I ja no cantes?

Sí que canto. Estic sola amb la meua guitarra-jazz. Crec que acabo una època de formació, d'esponja, i tinc ganes de concretar coses. Em ronda la idea de muntar un recital. Sortir d'aquesta manera del circuit que m'ha anat mantenint durant aquests anys, que ha estat el circuit de les dones, que va sorgir d'una manera natural, com abans explicava. Era una coincidència estupenda. Elles necessitaven algú que actués, que recollís les experiències i les convertís en cançons. Per mi era fantàstic, anava treballant, produint, polint...

Ara s'ha ampliat el meu món de reflexió a l'hora de transmetre'l a les composicions. Em preocupa molt com vivim i en quin món estem, què fem per canviar-lo. No m'agrada estar en la "rabieta" per la "rabieta"

El teu naixement com a cantant està íntimament lligat al moviment feminista. Què s'ha fet d'aquest cordó umbilical?

No és fàcil combinar les dinàmiques privades i col·lectives. A vegades allò que et demanen des del col·lectiu no és precisament allò que més a gust presentaries en aquell moment. Però, per una altra banda, entenc perfectament que jo tinc unes eines que en ocasions poden ser molt útils a aquest col·lectiu.

Estic en un moment de replegar veles. He estat molt present al moviment feminista. Em tenen molt vista, estan

apareixent d'altres dones... A més, ha complert la seva funció i ha estat molt gratificant, però ara m'agradaria deixar una mica el to intimista i ampliar aquest àmbit on m'he trobat tan bé.

Atu que t'agraden les emocions extremes, en quin estat de bogeria et trobes ara?

Estic en un moment bo. He treballat molt com a ajudant de direcció, com a formadora d'actrius i actors. És una feina amagada i, en aquest món del teatre, la gent sovint considera que si no estàs fent alguna cosa de cara al públic, sembla que no fas res, que no ets ningú. I és difícil no caure en aquest parany, no creure-t'ho i continuar endavant. Abans era més immediatista. Però ara començo a veure que tota aquesta feina ha deixat un pòsit important i m'ha capacitat professionalment per fer moltes coses i perquè la gent em valori i m'ofereixi feines interessants. Ja no em fan por les propostes de

treball que em poden fer. Em veig amb criteri per dur-les a terme.

Sóc una actriu no precisament estàndard. Dono una imatge de dona particular. Això, evidentment, determina molt el tipus de paper que puc fer. Alhora, el fet de tenir experiència i edat et fa conèixer els teus límits i les teves possibilitats.

*No, aquí no,
espera,
ens estan mirant...
Gira't una mica,
amaga'm,
ara...
t'estimo.*

I per acabar, un test.

Quina és l'actriu que més t'agrada?

Hanna Shigulla.

Cantant?

Amalia Rodríguez, Laurie Anderson, Oskorri, Prince, Carmel...

...i tenista?

Martina Navratilova...

Comissió de Butlletí

Matriarcat: enigma i paradigma

És indubtable que existeix un renovat interès per la qüestió dels matriarcats primitius. L'aparició de llibres i articles dedicats al matriarcat confirmen, de sobte, l'existència d'un antic govern de les dones i un tipus de vida arcaic que diferia radicalment del nostre. Com que enlloc del món actual ha sobreviscut cap matriarcat i com que hi ha una absoluta manca de les fonts primàries que en poguessin donar raons, a hores d'ara, tant l'existència com la formació de societats dominades per les dones només pot ser objecte de conjectures. L'absència d'aquests documents no ha significat, malgrat tot, un obstacle per a la gent que l'estudia i divulga ja que veuen en el concepte del matriarcat primitiu el fonament per a un nou ordre social, en el qual la dona pot i ha de tenir importants papers polítics i econòmics.

En aquesta ocasió i utilitzant els treballs de recopilació duts a terme per les antropòlogues PAULA WEBSTER i ESTHER NEWTON, exposaré els raonaments de vuit autores feministes, totes relacionades d'una manera o altra amb l'antropologia.

Les dues autores comenten de manera informal i anecdòtica les raons que les van dur a replantejar-se la qüestió del matriarcat en uns moments que creien que aquesta controvèrsia estava ja morta i enterrada al segle XIX.

Primer van començar a implicar-se en el moviment feminista, i posteriorment van participar en una sessió col·lectiva sobre antropologia de la dona. A més, com que les dues es dediquen a l'ensenyament, amb freqüència les seves estudiants exposaven qüestions relacionades amb el matriarcat demanant respostes que elles no tenien. Però, en tot cas, al començament i davant de la pregunta: "¿I del matriarcat, què?", ¿vostè opina que va existir alguna vegada?, la resposta era sempre NO. De mica en mica, van començar a plantejar-se que potser havien patit una mena

de rentat de cervell en les institucions acadèmiques, invariablement dominades per homes, cosa que algunes feministes els insinuaven amb freqüència. Tals qüestions van arribar a convertir-se en el centre dels seus treballs. En aquest moment, no creuen que l'existència del matriarcat pugui ser aprovada o desautoritzada de forma conclouent. La discussió per si mateixa es valiosa i afirmen: "Som conscients que moltes de les nostres germanes en el camp de l'antropologia estan persuadides que la controvèrsia sobre el matriarcat és, en el millor dels casos, una pèrdua de temps i que en el pitjor dels casos pot convertir-se en un passatemp destructor i molest. No hi estem d'acord, i esperem mostrar que aquesta controvèrsia suscita algunes qüestions essencials a l'entorn de la nostra condició present i futura, d'una forma tal que no pot ser desautoritzada lleugerament. En efecte, la discussió es projecta més enllà d'una estreta disputa acadèmica sobre els orígens de les institucions socials, i condiciona problemes molt urgents que les feministes estan encarant avui dia. Des de sempre, hem estat tan desposseïdes de poder, que l'esforç necessari per imaginar-nos a nosaltres mateixes en posició de manar es converteix en un difícil exercici. Per desgràcia, cada autora, en intentar imaginar-se la dona en situació de poder, s'ha vist enfrontada amb el problema que tots els nostres models de poder/autoritat són masculins".

Aquest és el quadre esquematitzat de les quatre possibilitats entre les vuit autores que WEBSTER i NEWTON han triat per passar revista a l'estat de la qüestió:

Antropòlogues:		No antropòlogues:
Marxistes:	LEACOCK GOUGH	S. DE BEAUVOIR REED FIRESTONE
No Marxistes:	BORUN et al.	DAVIS DINER

Hi ha dues premisses que totes les autores comparteixen: Primer, que les dones avui viuen en condicions d'opressió a tot arreu, que aquesta situació és injusta i s'hauria de canviar. Curiosament, malgrat tot, existeix una gran diferència d'opinió sobre el que significaria ser lliure. Es dona per sabut que tothom sap a què fem referència quan diem que estem oprimides. Algunes de les autores en citen exemples específics: se'ns ha denegat el coneixement de la nostra pròpia història; mai se'ns ha concedit el prestigi que els homes tenen; se'ns nega l'accés al poder públic i al control de la tecnologia; la nostra sexualitat i els nostres cossos estan mesurats per una doble moral i controlats pel matrimoni; el nostre treball, amb l'excusa de "socialment necessari" ha esdevingut un servei domèstic (LEACOCK), i així successivament.

Segon, que tota la nostra societat necessita un canvi radical. Existeix un total desacord sobre si l'alliberació de la dona comportaria per si mateixa una societat nova.

És dins d'aquest ampli consens general que cada autora aborda la qüestió del matriarcat al voltant de quatre temes generals: ¿Com es defineix i es descriu el "matriarcat"? ¿Les diferències biològiques entre home i dona es veuen com una cosa important en si mateixa, i condueixen a altres tipus de diferències psicosexuals universals o innates? ¿Quin és l'origen de l'opressió de les dones avui? i ¿Què s'entén per alliberació i com es produirà?

Definició del matriarcat

Cinc de les vuit autores, justament les no antropòlogues, asseguren que va haver-hi un temps en què va existir el matriarcat (DE BEAUVOIR, REED, FIRESTONE, DAVID i DINER). Les altres tres, antropòlogues, en neguen l'existència. ¿De quin tipus de societat estan parlant? WEBSTER i NEWTON com que les han estudiat a consciència, diuen que, efectivament, estan parlant de dos tipus diferents de matriarcat: un matriarcat de "dominància" i un matriarcat d'"igualtat".

Per a WEBSTER i NEWTON, "matriarcat" significa el poder de la dona, com a grup, sobre els homes, és a dir, dominància femenina. Només dues autores (DAVIS i DINER) defensen que les dones estaven en situació de dominància en el "matriarcat". Les altres tres que utilitzen el terme (FIRESTONE, REED i DE BEAUVOIR), ens parlen d'un tipus de societat en què les dones no posseïen el poder sobre els homes sinó més aviat d'un ordre social en què la posició i l'estatus de la dona eren molt estimats. En molts casos és difícil assegurar si l'autora volia dir "més iguals/influents/estimades del que ara són", o "més iguals/influents/estimades que els homes". Per complicar encara més la qüestió quasi totes les autores enfoquen el matriarcat com influx o poder de les "mares" mentre que el patriarcat ha significat sempre el poder dels homes.

Per a WEBSTER i NEWTON existeix la sospita que, en part, la vaguetat de la definició prové no només dels desacords teòrics bàsics, sinó també d'una certa angouxa o por a dir que la dona hauria d'haver tingut el poder.

LEACOCK defineix el matriarcat com una societat en què les dones haurien posseït un poder sobre els homes, però nega que tal societat hagi existit mai. Amb tot, ella creu que en societats prehistòriques de caça, recol·lecció primitiva i horticultura van existir societats "igualitàries". Especula tot dient que aquestes societats comunals primitives van ser, molt probablement,

SABALA

matrilineals, de tal manera que el "matriarcat" d'Engels, s'hauria d'entendre com a "matrilineal". En cap moment LEACOCK diu que les dones tinguessin poder com a grup o que tinguessin autoritat i legitimitat igual que els homes.

EVELYN REED, que fonamenta el seu pensament en ENGELS, barrejat amb algunes dades antropològiques, defensa amb força la noció que els "matriarcats" van existir. En examinar els seus raonaments, WEBSTER i NEWTON troben que descriu quasi exactament el mateix tipus de "societat comunal primitiva" que LEACOCK. L'única diferència, dons, és que LEACOCK nega l'existència d'un matriarcat primitiu i REED la concedeix. Pertant, de les vuit autores, dues afirmen el matriarcat definit com un poder de classe (DAVIS i DINER), mentre quatre altres autores accepten el matriarcat només si és definit com un estadi d'igualtat amb harmonia entre tots dos sexes, certa forma d'autoritat recíproca desposseïda de classes. Només dues neguen l'existència del matriarcat en qualsevol de les seves versions (BORUN i GOUGH). La primera s'expressa de forma perfectament clara i sense ambigüitat: "A cap societat, en cap moment de la història ni lloc del món, les activitats de la dona -no importa com fossin de productives econòmicament- van ser mai considerades per la societat tan importants com les activitats de l'home.

Més encara, les dones, com a grup, mai han estat en posició de prendre decisions polítiques que afectin tota la societat... Dones individuals tenen un poder, les dones com a grup, no."

GOUGH posa en dubte l'existència de qualsevol tipus de "matriarcat" tot dient que "inlús en les societats de recol·lectores i caçadors sembla que les dones són d'alguna manera el segon sexe, amb major o menor dependència dels homes". Amb tot, concedeix un mèrit al plantejament d'Engels.

Resumint el pensament de l'escola que considera el "matriarcat" com un igualitarisme primitiu harmoniós, Webster i Newton n'obtenen el quadre següent: a les societats primitives de pobles de recol·lectores, horticultores i caçadors, les dones eren més iguals, més estimades i no oprimides. La posició més avantatjosa de les dones era deguda al fet que contribuïen a la producció en una societat molt probablement organitzada en clans matrilineals i matrilocals, en què les càrregues productives i socialitzants de les dones eren compartides. Les autores semblen donar per suposat que existia la usual divisió del treball per sexes, però que el de les dones era compartit amb altres dones (¿vinclé femení?). Amb l'aparició de l'Estat, de la societat de classes i del matrimoni monògam, però, la condició de la dona va empitjorar. En aquest quadre general, REED, LEACOCK, GOUGH, FIRESTONE i DE BEAUVOIR es van inspirar totes en Engels. Tant WEBSTER com NEWTON no desenvolupen les nocions de matriarcat de FIRESTONE i de DE BEAUVOIR, perquè tampoc aquestes dues ho van fer, fins al punt que consideren que les seves afirmacions sobre el matriarcat semblen més aviat una homeatge ritual al filòsof.

Restaria per comentar en aquest primer bloc de temes a dues de les autores: DAVIS i DINER. La importància de les seves teories i la influència que han tingut i continuaran tenint en el moviment feminista, fa que valgui la pena dedicar-los un proper article i comentar-les amb detall.

Maria Morón

Al Oeste con la noche, Beryl Markham. Mondadori España, S. A. Madrid, 1987. 339 pàgs. 1.525 ptes.

Al Oeste con la noche es va publicar el 1942 i va tenir una gran acollida... no es va tornar a publicar fins al 1983 i ha assolit una tirada de 500.000 exemplars. El meravellós llibre de Kate Chopin, **El despertar**, es va publicar el 1899 i el 1906, i va caure en el menys innocent dels obliats fins al 1969. A partir d'aquest moment es considera un dels llibres més importants de la literatura nord-americana. I van...

Al Oeste con la noche és una novel·la autobiogràfica que dividida en quatre llibres relata els primers 35 anys de la vida aventurera de l'autora. Així, el primer, narra la seva faceta de correu aeri. El segon, la seva infància, passada entre els nandi, en la granja del seu pare, caceres amb llança, encontres amb lleons... El tercer, la seva experiència com a domesticadora i preparadora de cavalls per a curses, ja que, arran d'una terrible sequera, el seu

pare es va arruïnar i va emigrar a Perú, i ella amb 17 anys va decidir quedar-se i buscar-se la vida a l'Àfrica. Finalment, el quart, explica la seva participació en safaris com a guaita d'elefants des de l'avioneta, un dels sis viatges que va fer des de Nairobi a Londres i la primera travessia de l'Atlàntic en solitari -cosa que ningú no havia fet abans-.

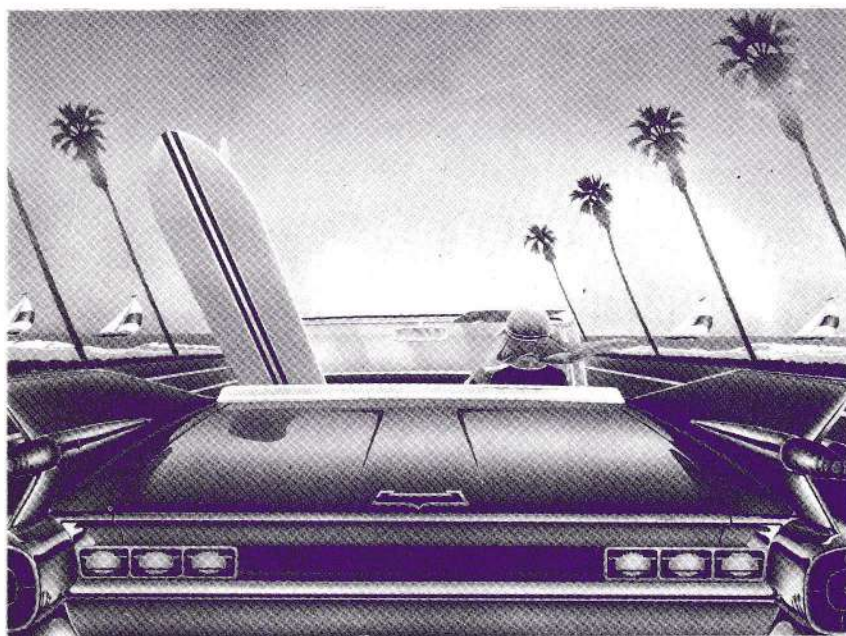
Ens trobem, doncs, davant d'un excel·lent llibre d'aventures que traspua per tots els porus el sentiment de fragilitat de qualsevol vida aventurera, el romanticisme inherent al fet de volar amb unes andròmines que la majoria de vegades s'aguantaven en l'aire de pur miracle, i un profund amor i una manera de mirar-se Àfrica, que recorda els llibres d'Isak Dinesen, fins al punt que tota l'estona penses que s'acabaran trobant en algun racó de la selva -l'una vigilant elefants, l'altra caçant lleons i una de les dues dirà a l'altra amb un somriure: "Doctora, Livingstone, suposo...".

La característica bàsica, però, és la profunda ironia que travessa tot el relat, en dono com a exemple, l'explicació que ella dóna al fet que

cap dona podia volar sense permís entre Juba i Wadi Halfa: "No tengo muy claro por qué se creía que las mujeres estaban menos capacitadas que los hombres para evitar estos riesgos evidentes, aunque sospecho que en dicha norma había más cortesía que razón."

Lledó

Bones vacances
i uns quants consells:
no us depileu;
tampoc no us caseu;
no feu dietes;
no agafeu la SIDA;
si ja la teniu,
cuideu-vos.
No us priveu de res.
Esperem veure-us a la
tornada tan maques
com sempre o més.
Feu bondat.